

Vald. Andersen: Fra Alheden. Poul Kristensens Forlag, Herning, 1975. Ill. med kort og billeder af Hans Smidth. 159 s. Kr. 56.

Få egne er skildret så ofte som *Alheden*, den nu forsvundne. En del af særpræget fremhæves med de tre ord, som er undertitlen til Vald. Andersens tredje bog om Alheden: »Lyng – Landbrug – Plantager«. Forgængerne var »Alheden med Frederiks sogns historie« (1953) og »Den jyske hede kolonisation« (1970). Hertil slutter sig flere afhandlinger om emnet. Formålet med Vald. Andersens nye bog er – hedder det i »Forord« – at tale om »en landvinding, der efter tidsomstændighederne må betragtes som enestående«, idet den blev påbegyndt og længe videreført uden de tekniske hjælpemidler, som en senere tidsalder fik til rådighed. Det bør nok siges, at æren for det »enestående«, som her blev udført »ved menneskeligt – og studentenes – slid og slæb«, også tilkommer tusinder af bønder, måske titusinder, som i århundreders løb med samme eller tilsvarende hjælpemidler indvandt dyrket land fra de vidtstrakte lyngheder. Disse danske hedeopdyrkere fra en svunden fattig tid fremtræder i historiske skildringer som regel ret tilfældigt og anonymt, mens de tyske kolonisters navne og forskellige bedrifter har fået megen, men – så vidt det er anmelderen bekendt – endnu langt fra afsluttende omtale.

Om den store landvinding i Alheden har Vald. Andersen oplyst mere i de tidligere bind. Bortset fra indledningen og afsnittet »Plantager« (s. 70–121), som indeholder interessante enkeltheder om de forskellige ældre plantninger, samt det noget mindre kapitel om »Den kgl. vildtbane« (der jo mest omhandler fredning og jagttrettigheder), er emnerne en broget samling småstykker, her nævnt uden citationstegn: Ulvejagt, Herremanden på Hald (Fr. Schinkel), Kongemosen, Hedebrand, Kolonister som drabsmænd, En usædvanlig retsforfølgelse, Niels Michelsen i Fløjgård og kolonisterne i Grønhøj, Niels Cramer, kolonist og »klog mand«. Altsammen underholdende lokalhistorie, mere eller mindre lødige. Affæren med de tre kolonister, der slog en fjerde, ret ilde omtalt kolonist i Havredal til døde, blev til beskæmmelse for det stedlige retsvæsen, idet alle delinkventerne undveg! – »Registre« er på 14 spalter, mest person- og stednavne. Malerier af Hans Smidth er altid gensyn værd, selv i en svag, mørk gengivelse.

Fridlev Skrubbeltrang

Olle Lundsjö: Fattigdomen på den svenska landsbygden under 1800-talet, Stockholm, 1975. 208 s.

Olle Lundsjö's bog er bind nr. 1 udgivet af Ekonomisk-historiska institutionen ved Stockholms Universitet og er blevet til inden for rammerne af forskningsprojektet om det svenske agrarsamfunds strukturforandringer og tilpasning til befolkningsforøgelsen i det 18. og 19. århundrede. Fattigdommen ansues i bogen fra lens- ned til sogneniveau, medens en egentlig analyse på individniveau varetages af andre inden for projektet.

Som baggrund for studiet skitseres befolkningsudviklingen i Sverige, specielt den demografiske transition, og de teorier om samspillet mellem befolkningsforøgelse og velstand, som er fremført af bl. a. Malthus, Keynes, Hicks, Kuznets og Ester Boserup. I kapitel 2 diskuteres definitioner på fattigdom. Mange forskere mener her, at eksistensminimum er det naturlige udgangspunkt for en sådan definition, men hertil er rent forskningsmæssigt knyttet adskillige problemer m.h.t. levnedsmiddelforsyningens omfang og kvalitet. Ingen af de diskuterede metoder synes i tilstrækkelig grad at kunne indkredse de personer, hvis levestandard var på et minimum og forfatteren vælger derfor en helt ny definition: Fattige er de voksne personer, der ikke er i stand til at betale skat.

Blandt de forskellige skattematerialer vælges »kurhusavgiften«, som i 1818 (m.h.p. bekæmpelse af veneriske sygdomme) pålagdes alle voksne personer, der var skrevet i mand-